

ผลสำเร็จของการพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม ในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม

สมศักดิ์ อินทมาต¹, ดาวประกาย หนองงาม¹, วริศรา รักษาภักดี² และ สุจิตรา พงศ์วงประเสริฐ²

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม ประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และเสนอแนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนตลาดสีเขียวอย่างยั่งยืนในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่มที่มีส่วนร่วมในตลาดสีเขียว ของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและสนับสนุนตลาดสีเขียว จำนวน 6 ราย 2) เกษตรกรอินทรีย์หรือวิสาหกิจชุมชน ที่นำสินค้ามาจำหน่ายในตลาดสีเขียว จำนวน 10 ราย 3) ประชาชน/ผู้เข้าร่วมใช้บริการ ตลาดสีเขียว จำนวน 10 ราย รวมทั้งหมด 26 ราย เก็บข้อมูลด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการประชุมและการระดมความคิดเห็น และ แบบบันทึกผลการประเมินและสรุปบทเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การพรรณนาเหตุการณ์ตามความเหมาะสม

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วมในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนมประกอบด้วย 4 ระยะ ได้แก่ การเตรียมการและสร้างความเข้าใจร่วม การวางแผนร่วม การดำเนินการและส่งเสริมกิจกรรม และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน ได้แก่ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง การสนับสนุนด้านทรัพยากร การสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย พฤติกรรมผู้บริโภคที่ตระหนักถึงสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนระบบติดตามผลที่ส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาว แนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนตลาดสีเขียวอย่างยั่งยืนควรมุ่งเน้นการส่งเสริมสินค้าเกษตรอินทรีย์ การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาองค์ความรู้ผู้ประกอบการ การสื่อสารประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับตลาดให้เป็นต้นแบบของตลาดสีเขียวในเครือข่ายโรงพยาบาลยุพราชทั่วประเทศอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ตลาดสีเขียว; อาหารปลอดภัย; เกษตรอินทรีย์; การมีส่วนร่วม

¹ นักสาธารณสุขชำนาญการ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม

² นักสาธารณสุขปฏิบัติการ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม

Achievements of Participatory Green Market Development at Thatphanom Crown Prince Hospital

Somsak Intamat¹, Daoprakai Yangam¹, Warisara Raksaphakdee² and Sujittra Pongwongprasert²

Abstract

This qualitative research aimed to study the participatory green market development process, assess the factors influencing its success, and propose guidelines for the sustainable development and operation of a green market at Thatphanom Crown Prince Hospital. The sample consisted of personnel and all relevant stakeholders involved in the hospital's green market, including: 1) six hospital staff members responsible for the management and support of the green market; 2) ten organic farmers or community enterprises that sold products at the green market; and 3) ten members of the public or service users who participated in the green market, totaling 26 participants. Data were collected through in-depth interviews, meeting records and brainstorming sessions, and evaluation records and lesson-learned summaries. Qualitative data were analyzed using descriptive narrative analysis as appropriate.

The research findings revealed that the participatory green market development process at Thatphanom Crown Prince Hospital comprised four phases: preparation and the development of shared understanding; participatory planning; implementation and activity promotion; and continuous monitoring and evaluation. Key factors contributing to the success of the initiative included effective management, stakeholder participation, resource support, communication and public relations that effectively reached target groups, consumer behavior characterized by awareness of health and environmental issues, and a monitoring system that promotes long-term sustainability. Guidelines for the sustainable development and operation of the green market should focus on promoting organic agricultural products, establishing mechanisms for community participation, enhancing entrepreneurs' knowledge and capacities, ensuring continuous communication and public relations, and implementing systematic evaluation. These efforts would help elevate the market as a sustainable model of a green market within the Crown Prince Hospital network nationwide.

Keywords; Green market, Food safety, Organic agriculture, Participation

¹ Specialist physician, Department of Radiology, Sichon Hospital

² Specialist physician, Department of Radiology, Sichon Hospital

บทนำ

ในปัจจุบัน การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและการสร้างสังคมสุขภาวะได้รับความสนใจอย่างมากในระดับโลก เนื่องจากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ และวิถีชีวิตที่เร่งรีบของคนในเมือง ทำให้เกิดความต้องการสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ตลาดสีเขียว จึงเป็นหนึ่งในแนวทางที่ตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้ โดยเน้นการจำหน่ายสินค้าที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืน ตลาดสีเขียวไม่ได้เพียงแต่เป็นแหล่งซื้อขายสินค้า แต่ยังเป็นพื้นที่สร้างเครือข่ายชุมชนและสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ผู้ประกอบการเกษตรกร นักพัฒนาองค์กรชุมชน และหน่วยงานราชการ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาตลาดสีเขียวให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน การวิจัยที่มุ่งศึกษาผลสำเร็จของการพัฒนาตลาดสีเขียวในลักษณะมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นแนวทางและแบบอย่างในการจัดการตลาดในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป (นิตยา เคหะบาล และคณะ, 2564)

โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม เป็นหน่วยงานสาธารณสุขที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนทั้งด้านการรักษาพยาบาลและการส่งเสริมสุขภาพ การจัดตั้งตลาดสีเขียวภายในพื้นที่โรงพยาบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตสุขภาพดีให้กับบุคลากรทางการแพทย์ ผู้ป่วยญาติผู้ป่วย และประชาชนทั่วไป รวมถึงเป็นช่องทางสนับสนุนเกษตรกรท้องถิ่นในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสังคมสุขภาวะอย่างยั่งยืน โดยตลาดสีเขียวดังกล่าวยังสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมและโภชนาการที่ดีแก่ผู้เข้าร่วมได้อีกด้วย

การพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย ตั้งแต่การวางแผน การจัดการ การตลาด การควบคุมคุณภาพสินค้า ไปจนถึงการประเมินผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายช่วยเพิ่มความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ส่งผลให้ตลาดสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับตัวต่อความต้องการของผู้บริโภคและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (ฤดี เสริมชยุต, 2563) การศึกษาผลสำเร็จของตลาดสีเขียวจึงไม่เพียงแต่พิจารณาผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงผลลัพธ์ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย งานวิจัยที่เกี่ยวกับตลาดสีเขียวและการมีส่วนร่วมของชุมชนมีหลายการศึกษาในบริบทต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ แต่การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดสีเขียวในโรงพยาบาลยังมีน้อย งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นที่ตลาดสีเขียวในชุมชนเมืองหรือในเชิงธุรกิจเท่านั้น การศึกษารุ่นนี้จึงเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และตัวชี้วัดความสำเร็จของตลาดสีเขียวในบริบทของ

โรงพยาบาล ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพและการสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น (กัญญารัตน์ นิ่มตระกูล และคณะ, 2567)

ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยให้ผู้บริหารโรงพยาบาล หน่วยงานภาครัฐ และชุมชนท้องถิ่นสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วมในอนาคต ทั้งในเชิงกลยุทธ์และเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ที่สนใจพัฒนากิจกรรมตลาดสีเขียวเพื่อส่งเสริมสุขภาพและความยั่งยืนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาผลสำเร็จของการพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วมในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนมจึงมีความสำคัญทั้งในด้านวิชาการและเชิงปฏิบัติ เพื่อสร้างข้อมูลและข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมสำหรับการพัฒนาโครงการในอนาคต รวมถึงเป็นตัวอย่งของการจัดการตลาดที่ผสมผสานระหว่างสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และความร่วมมือของชุมชน ซึ่งสามารถขยายผลไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วมในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม
2. เพื่อประเมินปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตลาดสีเขียวในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนตลาดสีเขียวอย่างยั่งยืนในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษา

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research))

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่มที่มีส่วนร่วมในตลาดสีเขียว ของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและสนับสนุนตลาดสีเขียว จำนวน 6 ราย 2) เกษตรกรอินทรีย์หรือวิสาหกิจชุมชน ที่นำสินค้ามาจำหน่ายในตลาดสีเขียว จำนวน 10 ราย 3) ประชาชน/ผู้เข้าร่วมใช้บริการ ตลาดสีเขียว จำนวน 10 ราย รวมทั้งหมด 26 ราย

เกณฑ์ในการคัดเลือก

1. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดตลาดสีเขียวอย่างน้อย 3 เดือน
2. เป็นผู้ที่ขายสินค้าหรือบริการในตลาดสีเขียวของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม
3. ประสบการณ์ในการเข้าร่วมตลาดสีเขียวอย่างน้อย 1 ครั้ง
4. เป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมและซื้อสินค้าจากตลาดสีเขียวอย่างน้อย 1 ครั้ง
5. พร้อมให้ความยินยอมในการให้ข้อมูล

เกณฑ์คัดออก

1. ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับตลาดสีเขียวหรือไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา
2. ผู้ที่ไม่เต็มใจให้ข้อมูลหรือไม่ตอบแบบสอบถาม/สัมภาษณ์อย่างครบถ้วน
3. ผู้ที่มีปัญหาด้านการสื่อสาร เช่น ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ทำให้ไม่สามารถตอบคำถามวิจัยได้
4. ผู้ที่อยู่ต่างพื้นที่และไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือสังเกตการณ์ได้

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง ผลสำเร็จของการพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วมในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนมผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การจัดสนทนากลุ่มย่อยสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตลาดสีเขียวมุ่งเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ ผู้บริหารโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนเกษตรกรหรือวิสาหกิจชุมชน อสม. และผู้นำชุมชน รวมถึงผู้บริโภครหรือผู้ใช้บริการโรงพยาบาล เพื่อทำความเข้าใจมุมมอง แนวคิด และประสบการณ์ที่มีต่อ ตลาดสีเขียว ทั้งในด้านความเข้าใจและแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัย ความต้องการและความคาดหวังต่อรูปแบบการจัดตลาด ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการดำเนินงาน รวมถึงการระบุปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางพัฒนาให้ตลาดสีเขียวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

2. แบบบันทึกการประชุมและการระดมความคิดเห็น เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการระดมความคิดเห็นของคณะทำงาน รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ได้มุมมองและข้อเสนอแนะที่หลากหลายอย่างเป็นระบบ สำหรับการระดมความคิดเห็นครั้งนี้ ครอบคลุมประเด็นหลักสี่ด้าน ได้แก่ รูปแบบการจัดตลาดที่เหมาะสม โดยเน้นการออกแบบพื้นที่และโครงสร้างการจัดการที่เอื้อต่อการเข้าถึงสินค้าและบริการอย่างยั่งยืน การกำหนดเกณฑ์ “ตลาดสีเขียว” เพื่อสร้างมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ความสะอาด และความปลอดภัยสำหรับผู้ค้าและผู้บริโภค การบริหารจัดการและแบ่งบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ อย่างชัดเจน

เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบตรงตามความสามารถและหน้าที่ของตนเอง รวมถึงการติดตามและประเมินผลร่วมกัน เพื่อวัดประสิทธิผลของมาตรการและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลที่บันทึกจะช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่เป็นระบบ มีความโปร่งใส และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาตลาดอย่างยั่งยืนในระยะยาว

3. แบบบันทึกผลการประเมินและสรุปบทเรียน มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลลัพธ์ของโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการสะท้อนถึงความเห็นต่อกระบวนการดำเนินงาน ความชัดเจนของเป้าหมาย และประสิทธิภาพของการสื่อสาร ปัญหาและอุปสรรคที่พบระหว่างดำเนินโครงการ เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ขาดทรัพยากรบุคคล หรือความร่วมมือที่ไม่เต็มที่ จะถูกบันทึกพร้อมแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้ เช่น การปรับแผนการทำงาน เพิ่มการฝึกอบรม หรือสร้างกลไกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินงานในอนาคตมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิผลมากขึ้น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการระยะต่อไปยังรวมถึงการปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน การเสริมสร้างความร่วมมือกับภาคี และการติดตามผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้โครงการสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกอย่างยั่งยืนต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อย่างแท้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการวิจัยเอกสารโดยเป็นการค้นคว้ารวบรวมแนวความคิด และข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์งานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย

ข้อมูลทุติยภูมิ โดย จัดสนทนากลุ่มย่อย เพื่อค้นคว้า รวบรวมแนวความคิดและข้อมูลจากการตั้งคำถาม และการบอกเล่า เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย

การจัดทำข้อมูล

การจัดทำข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้ แบบสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการประชุมและการระดมความคิดเห็น และแบบบันทึกผลการประเมินและสรุปบทเรียน จากภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกเป็นประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบ ความสมบูรณ์ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้อาจมีความครบถ้วนเพียงพอแก่การนำไปวิเคราะห์ สรุปผลแล้วหรือไม่ในกรณีที่มีข้อมูลที่ได้อาจไม่ครบถ้วน หรือไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะลงภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. การจัดทำข้อมูล บันทึกจากการสนทนากลุ่ม ทำการบันทึกข้อมูลลงในสมุดบันทึก บางกรณีอาจใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกข้อมูล การสนทนาแล้วนำมาถอดพิมพ์เป็นถ้อยคำเนื้อหาบทสนทนา 2. การนำข้อมูลที่บันทึกมาสรุปในแต่ละครั้ง และทำการจัดหมวดหมู่เพื่อหาคำตอบตามเนื้อหาของกรวิจัย ตลอดจนถึงการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยจะตรวจสอบความแม่นยำ (Validity) และความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูลโดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือสมาชิกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและหลักฐานต่างๆ จากพื้นที่ภาคสนามที่วิจัย ตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานและข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้การพรรณนา เหตุการณ์ตามความเหมาะสม เพื่อตอบวัตถุประสงค์ การวิจัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านบริบทของกลุ่มที่ศึกษา (Context Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการเปรียบเทียบกับข้อมูลส่วนอื่นๆ และแยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ และนำมาเปรียบเทียบ ข้อมูลภายในหมวดหมู่ หาความสัมพันธ์ ทั้งระบบหรือความสัมพันธ์แบบองค์รวม ผู้วิจัยนำผลการวิจัย ในแต่ละประเด็นเสนอต่อกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายทราบ และได้ร่วมกันยืนยัน และตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูล พร้อมกับเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของตลาดสีเขียวโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม

ตลาดสีเขียวโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2560 จากแนวคิดในการ ส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ ผู้ป่วย และประชาชนทั่วไป โดยมุ่งเน้นการบริโภคอาหารที่ ปลอดภัยและปราศจากสารเคมี ในระยะแรกเริ่มมีสมาชิกเพียง 5 คน ซึ่งเป็นเกษตรกรที่สนใจทดลองนำสินค้า เกษตรอินทรีย์มาจำหน่ายภายในพื้นที่ของโรงพยาบาล แม้จะเป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ แต่ได้รับความสนใจและการตอบ รับที่ดีจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ผู้ป่วยนอก รวมถึงญาติผู้ป่วยที่เข้ามาใช้บริการ เนื่องจากเห็นถึงความสำคัญของ อาหารปลอดภัยที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ เมื่อเวลาผ่านไป ความนิยมของตลาดสีเขียวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีเกษตรกรและผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าร่วมจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้น ทั้งผักสด ผลไม้ ข้าว อินทรีย์ และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากธรรมชาติ เพื่อให้ตลาดดำเนินไปอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานที่ชัดเจน จึงได้มี การจัดตั้งประธานตลาดและคณะกรรมการขึ้นมา ทำหน้าที่กำกับดูแลและตรวจสอบคุณภาพของสินค้าที่นำมา จำหน่ายในตลาดสีเขียว โดยเน้นการตรวจสอบแหล่งที่มา กระบวนการผลิต และความปลอดภัยของสินค้า เพื่อ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค ตลาดสีเขียวแห่งนี้จึงไม่เพียงเป็นพื้นที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์เท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย และการ สนับสนุนเกษตรกรในชุมชนให้มีรายได้ที่ยั่งยืน อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงพยาบาล ชุมชน และเครือข่ายเกษตรกร นับเป็นตัวอย่างของการพัฒนาตลาดสุขภาพที่เติบโตควบคู่ไปกับคุณภาพชีวิตของ ผู้คนในพื้นที่อย่างแท้จริง

2. กระบวนการพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วมในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม กระบวนการพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม มีดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นขั้นตอนของการเตรียมการและสร้างความเข้าใจร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความ ตระหนักร่วมและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดตลาดสีเขียว เริ่มจากการจัดตั้งคณะกรรมการตลาดสีเขียว

เขียว ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจาก เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เกษตรกรอินทรีย์หรือวิสาหกิจชุมชน จากนั้นจัดประชุม ระดมความคิดเห็นผ่านรูปแบบ Focus Group เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองในประเด็นความต้องการของผู้ชายและ ผู้บริโภค รูปแบบตลาดที่เหมาะสม และแนวทางการบริหารจัดการร่วมกัน พร้อมทั้งดำเนินการสำรวจศักยภาพและ ทรัพยากรในพื้นที่ เช่น ผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัย พื้นที่ว่างภายในโรงพยาบาล และปริมาณผู้มาใช้บริการ เพื่อใช้ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและออกแบบตลาดสีเขียวให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนมากที่สุด

ระยะที่ 2 เป็นขั้นตอนของการวางแผนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดรูปแบบตลาดและแนวทาง ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การจัดเวิร์กช็อปออกแบบตลาดสีเขียว เพื่อร่วมกันกำหนด วันและเวลาเปิดตลาด โดยเปิดทุกวันศุกร์ รวมถึงการกำหนดพื้นที่จำหน่าย โดยเปิดดำเนินการในพื้นที่หน้าโรง อาหาร และทางเชื่อมต่อระหว่างตึกผู้ป่วยนอกและตึกผู้ป่วยในและการระบุประเภทสินค้าที่จะจำหน่าย ได้แก่ ผัก ปลอดภัย ผลผลิตภัณฑ์แปรรูป สมุนไพร และอาหารสุขภาพ ทั้งนี้ มีการกำหนดเกณฑ์ สีเขียว ร่วมกัน เช่น สินค้า ปลอดภัยเคมี การใช้บรรจุภัณฑ์ลดพลาสติก และต้องผ่านการรับรองหรือมีการตรวจสอบคัดค้านโดยเกษตรอำเภอ นอกจากนี้ ยังมีการวางระบบบริหารจัดการตลาดแบบมีส่วนร่วม โดยตั้ง คณะกรรมการตลาดสีเขียว ที่ ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันกำหนดกฎกติกา การจัดสรรพื้นที่ และการดูแลความสะอาดของ ตลาดอย่างยั่งยืน

ระยะที่ 3 เป็นขั้นตอนของการดำเนินการและส่งเสริมกิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดตลาดและ สร้างแรงจูงใจให้เกิดความยั่งยืน กิจกรรมสำคัญประกอบด้วย การเปิดตลาดสีเขียวอย่างเป็นทางการ โดยมีผู้บริหาร โรงพยาบาลและผู้นำชุมชนร่วมเป็นประธานในพิธีเปิด พร้อมจัดกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เช่น คลินิกให้คำปรึกษาโภชนาการ การสาธิตการทำอาหารสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องผ่าน ช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ เพจของโรงพยาบาล เสียงตามสาย และป้ายรณรงค์ รวมถึงการประสานความร่วมมือกับ โรงเรียนและหน่วยงานราชการใกล้เคียง เพื่อขยายผลและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อน ตลาดสีเขียวอย่างยั่งยืน

ระยะที่ 4 เป็นขั้นตอนของการติดตาม ประเมินผล และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและปรับปรุงการดำเนินงานให้ตลาดมีความยั่งยืนในระยะยาว กิจกรรม สำคัญประกอบด้วย การเก็บข้อมูลผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ยอดจำหน่าย จำนวนผู้มาเยี่ยมชม และ ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ การจัดประชุมสรุปบทเรียนทุก 6 เดือนเพื่อวิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่ควร ปรับปรุง ตลอดจนการขยายผลโดยเชื่อมโยงเครือข่ายตลาดสีเขียวเครือข่ายโรงพยาบาลในจังหวัดนครพนม และบูรณา การร่วมกับโครงการเกษตรอินทรีย์ของอำเภอ เพื่อเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งและยั่งยืนในชุมชน

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตลาดสีเขียวในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม

3.1. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน โดยเริ่มจากการวางแผนที่ชัดเจน ซึ่งกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลา และผู้รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกขั้นตอนดำเนินไปตามทิศทางที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ การมีคณะกรรมการหรือทีมงานที่เข้มแข็งและมีการแบ่งหน้าที่อย่างเหมาะสมระหว่างฝ่ายจัดการตลาด ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายประเมินผล จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้ง การประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานภายในโรงพยาบาล เช่น งานสิ่งแวดล้อม งานโภชนาการ และงานสุขศึกษา รวมถึงการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล เกษตรอำเภอ หรือกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่ ยังช่วยเสริมสร้างความต่อเนื่องและยั่งยืนในการดำเนินโครงการอีกด้วย

3.2. ปัจจัยด้านผู้มีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตลาดสีเขียวในโรงพยาบาล โดยความร่วมมือของบุคลากรภายใน เช่น แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ มีบทบาทในการส่งเสริมและเลือกซื้อสินค้าในตลาดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยสร้างวัฒนธรรมการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ประกอบการท้องถิ่น เช่น กลุ่มเกษตรกรหรือวิสาหกิจชุมชน ต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจในแนวคิดสีเขียวเพื่อให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและใช้บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ง่าย นอกจากนี้ การสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างแรงจูงใจและความยั่งยืนในการพัฒนาตลาดสีเขียวภายในโรงพยาบาลได้อย่างแท้จริง

3.3. ปัจจัยด้านทรัพยากรเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน โดยเฉพาะงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สถานที่และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกก็มีความสำคัญเช่นกัน พื้นที่ตลาดควรมีความเหมาะสม สะอาด ปลอดภัย และเอื้อต่อการใช้สอยของผู้ประกอบการและผู้บริโภค รวมทั้งมีระบบจัดการขยะและบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและส่งเสริมภาพลักษณ์ของตลาดให้มีความยั่งยืนในระยะยาว

3.4. ปัจจัยด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของตลาดสีเขียว โดยควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและตรงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้และจดจำได้ชัดเจน การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของตลาด เช่น การออกแบบโลโก้หรือสัญลักษณ์เฉพาะของตลาดสีเขียวของโรงพยาบาล จะช่วยสร้างความโดดเด่นและความน่าเชื่อถือให้กับตลาด นอกจากนี้ การเผยแพร่เรื่องราวความสำเร็จของผู้ประกอบการต้นแบบยังเป็นอีกแนวทางที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้แก่เกษตรกรรายอื่น รวมทั้งเสริมสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคในคุณภาพและจุดยืนของตลาดสีเขียวในฐานะตลาดที่ส่งเสริมสุขภาพและความยั่งยืนอย่างแท้จริง

3.5. ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากความตระหนักเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มมากขึ้น ประชาชนให้ความสำคัญกับการเลือกบริโภคสินค้าที่ปลอดภัย สดใหม่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงคำนึงถึงคุณภาพและความคุ้มค่าของราคาในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ความสะดวกในการเข้าถึงตลาดก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ไม่ว่าจะเป็นด้านเวลา สถานที่ หรือช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย เช่น ตลาดสด ซูเปอร์มาร์เก็ต หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งช่วยตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ที่มาองหาความรวดเร็วและสะดวกสบายควบคู่ไปกับคุณภาพของสินค้า.

3.6. ปัจจัยด้านผลลัพธ์และความยั่งยืนของโครงการตลาดสีเขียวมุ่งเน้นการสร้างระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตรวจสอบความก้าวหน้าและปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชแห่งอื่น ๆ และหน่วยงานด้านสุขภาพ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนให้ชุมชนมีรายได้มั่นคงจากการจำหน่ายสินค้าปลอดภัย ส่งเสริมความสามัคคีภายในชุมชน และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนต่อไป

4. แนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนตลาดสีเขียวอย่างยั่งยืนในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม

4.1. ส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชนปลอดภัย โดยคัดเลือกผู้จำหน่ายที่มีการผลิตตามหลักเกษตรอินทรีย์ หรือมีมาตรฐานความปลอดภัยที่ได้รับการรับรอง เช่น มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรและผู้ผลิตในพื้นที่ปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ เพื่อยกระดับคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน สามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างยั่งยืน ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

4.2. สร้างกลไกการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชนท้องถิ่น กลไกการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชนท้องถิ่นจะเริ่มจากการเชิญชวนบุคลากรโรงพยาบาล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นคณะทำงาน “ตลาดสีเขียว” เพื่อร่วมกันวางแผน ดำเนินกิจกรรม และประเมินผล โดยเน้นให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทอย่างเท่าเทียม ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์ และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเปิดพื้นที่ให้กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรรายย่อย วิสาหกิจชุมชน และเยาวชนในพื้นที่ได้นำสินค้าท้องถิ่น ผลิตผลเกษตรอินทรีย์ หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาจำหน่าย พร้อมจัดกิจกรรมรณรงค์ เช่น การลดใช้พลาสติก การคัดแยกขยะ และการส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืน เพื่อให้ตลาดสีเขียวเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และสร้างความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาลกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.3. พัฒนาการความรู้และศักยภาพผู้ประกอบการสีเขียว ดำเนินโครงการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพผู้ประกอบการสีเขียว โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีความรู้และทักษะในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการผลิตสินค้าปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม การตลาดออนไลน์เพื่อขยายช่องทางการจำหน่ายและสร้างภาพลักษณ์ธุรกิจสีเขียว ตลอดจนการออกแบบบรรจุภัณฑ์รักษ์โลกที่ช่วยลดขยะและสามารถรีไซเคิลได้ นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดให้มีมูลค่าเพิ่ม การยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้าให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อม เช่น มอก. หรือฉลากเขียว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับประเทศและระดับสากลอย่างยั่งยืน

4.4. สร้างระบบสื่อสารและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำแผนการสื่อสารที่มีความชัดเจนครอบคลุมทุกช่องทาง ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ใช้สื่อออนไลน์ของโรงพยาบาล เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์ ออฟฟิศเชียล และช่องทางของเครือข่ายภาคีในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างการรับรู้และมีส่วนร่วมของบุคลากรและประชาชน นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรม Green Market Day หรือ วันรักษ์โลก เป็นประจำ เพื่อส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สนับสนุนเกษตรกรอินทรีย์และสินค้าจากชุมชน ลดการใช้พลาสติก และสร้างกระแสความตระหนักรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดอย่างต่อเนื่องในสังคม

4.5. ดำเนินการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเกณฑ์ชี้วัดความยั่งยืนของตลาดให้ครอบคลุมทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เช่น การลดปริมาณขยะและการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว การเพิ่มสัดส่วนการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์และสินค้าท้องถิ่นปลอดภัย การสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการในชุมชน รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงานท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง จากผลการประเมินจะมีการสรุปบทเรียน แลกเปลี่ยนแนวทางพัฒนาร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อยกระดับและต่อยอดให้ตลาดแห่งนี้เป็นต้นแบบของ ตลาดสีเขียว ในเครือข่ายโรงพยาบาลยูพราชทั่วประเทศต่อไป

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วมในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านกระบวนการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกระยะ ตั้งแต่การเตรียมการ วางแผน ดำเนินงาน ไปจนถึงการติดตามประเมินผล ส่งผลให้เกิดความเข้าใจร่วมและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เกษตรกร วิชากิจชุมชน และประชาชนผู้บริโภค ทำให้ตลาดสีเขียวมีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ สามารถสร้างระบบจำหน่ายสินค้าปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้จริง อีกทั้งยังช่วยเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรในท้องถิ่น ส่งเสริมการบริโภค

อาหารสุขภาพ และสร้างความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน นอกจากนี้ การบริหารจัดการตลาดแบบมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความโปร่งใส ความเป็นเจ้าของร่วม และความต่อเนื่องของการดำเนินงาน ส่งผลให้ตลาดสีเขียวกลายเป็นพื้นที่เรียนรู้ด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ทั้งยังเป็นต้นแบบของการพัฒนาเครือข่ายตลาดสีเขียวในโรงพยาบาลอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

จากผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของการพัฒนาตลาดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วมในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม เป็นผลมาจากการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบหลายด้านเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง การจัดสรรทรัพยากร การสื่อสารประชาสัมพันธ์ พฤติกรรมผู้บริโภค ตลอดจนการสร้างผลลัพธ์และความยั่งยืนของโครงการ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนถึงแนวทางการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมที่เน้นการรวมพลังของทุกภาคส่วนเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยเฉพาะในบริบทของโรงพยาบาลซึ่งมีบทบาทเป็นทั้งองค์กรสุขภาพและศูนย์กลางชุมชน การขับเคลื่อนตลาดสีเขียวจึงไม่เพียงเป็นการสร้างพื้นที่จำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันระหว่างบุคลากร โรงพยาบาล เกษตรกร และประชาชนในท้องถิ่น ในด้าน การบริหารจัดการ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การมีแผนงานที่ชัดเจนและการแบ่งหน้าที่อย่างเป็นระบบ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ตลาดสีเขียวดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่มีความรู้ ความสามารถ และมีบทบาทเฉพาะด้าน เช่น ฝ่ายจัดการตลาด ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายประเมินผล ทำให้การบริหารโครงการมีความโปร่งใสและสามารถติดตามความคืบหน้าได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในโรงพยาบาล เช่น งานโภชนาการ งานสิ่งแวดล้อม และงานสุขศึกษา มีส่วนช่วยให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงของโรงพยาบาลที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดตลาดสีเขียวอย่างจริงจัง ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงานและมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกษม แก้วสนั่น และเพ็ญศรี ฉิรินัง (2564) ที่ระบุว่าการบริหารจัดการที่ดีต้องมีทั้งการวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุผลตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง พบว่าความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงพยาบาลถือเป็นแรงผลักดันสำคัญ บุคลากรในทุกระดับตั้งแต่แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ ไปจนถึงอาสาสมัครสาธารณสุข ได้มีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้สนับสนุน ผู้บริโภค และผู้เผยแพร่แนวทางการบริโภคอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การที่บุคลากรเหล่านี้เป็นแบบอย่างที่ดีช่วยสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ใช้บริการและประชาชนทั่วไปให้หันมาสนใจตลาดสีเขียวมากขึ้น ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้าหลักของตลาด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของสินค้าและ

ความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ชัญญุรักษ์ หล้าแหล่ง และคณะ (2559) ที่ระบุว่าการพัฒนาตลาดสีเขียวที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคในทุกขั้นตอน ในด้าน **ทรัพยากร** การมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อความสำเร็จของตลาดสีเขียว โดยเฉพาะงบประมาณสำหรับการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรม และการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เต็นท์ โต๊ะ เก้าอี้ และระบบจัดการขยะที่เหมาะสม ทำให้บรรยากาศของตลาดนัดเป็นไปอย่างสะอาด ปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การจัดพื้นที่ให้มีความสะดวกต่อผู้ประกอบการและผู้บริโภค เช่น มีพื้นที่จอดรถเพียงพอ มีทางเดินปลอดภัย และมีจุดบริการน้ำสะอาด ล้วนช่วยเพิ่มความน่าสนใจและความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ นอกจากนี้ การบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ เช่น การอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร ยังช่วยให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ พบว่าเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของตลาดสีเขียวอย่างชัดเจน การประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมทั้งภายในและภายนอกโรงพยาบาล เช่น การใช้สื่อออนไลน์ แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ และเสียงตามสาย ทำให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้และจดจำตลาดสีเขียวได้ชัดเจนมากขึ้น การออกแบบโลโก้และสัญลักษณ์เฉพาะของตลาดสีเขียวโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม ยังช่วยสร้างเอกลักษณ์และความน่าเชื่อถือให้กับตลาด ขณะเดียวกัน การเผยแพร่เรื่องราวของผู้ประกอบการต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและขยายผลแนวคิดการผลิตสินค้าปลอดภัยไปสู่เกษตรกรรายอื่น ๆ ในชุมชน (อดิพล เอื้อจรัสพันธ์, 2558) ในด้าน พฤติกรรมผู้บริโภค ผลการศึกษาพบว่าความตระหนักเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสินค้าที่ปลอดภัย สดใหม่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์และผู้มารับบริการในโรงพยาบาล ซึ่งมีความเข้าใจในคุณค่าของสินค้าเกษตรอินทรีย์และอาหารสุขภาพอยู่แล้ว ปัจจัยด้านราคาและคุณภาพเป็นองค์ประกอบที่ผู้บริโภคใช้พิจารณาควบคู่กันไป นอกจากนี้ ความสะดวกในการเข้าถึงตลาดทั้งด้านเวลาและสถานที่ รวมถึงช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย เช่น การจำหน่ายออนไลน์หรือผ่านกลุ่มไลน์โรงพยาบาล ก็ช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงผู้บริโภคกลุ่มใหม่ ๆ ได้มากขึ้น (มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย (คีนัน), 2560) สุดท้าย ด้านผลลัพธ์และความยั่งยืนของโครงการ เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนถึงความสำเร็จของตลาดสีเขียวโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนมได้มีการจัดระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับกิจกรรม รายเดือน และรายปี เพื่อให้สามารถประเมินความก้าวหน้าและนำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนงานในรอบต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชแห่งอื่น ๆ และหน่วยงานด้านสุขภาพในพื้นที่ใกล้เคียง ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ตลาดสีเขียวไม่เพียงแต่มีความยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจจากรายได้ของชุมชนเท่านั้น แต่ยังสร้างผลลัพธ์ในเชิงสังคม เช่น ความสามัคคีของชุมชน การสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการลดปริมาณขยะจากบรรจุภัณฑ์ที่ไม่เป็นมิตรต่อธรรมชาติ (วรพิทย์ มีมาก, 2558) โดยสรุป ผลการศึกษานี้สะท้อน

ให้เห็นว่าความสำเร็จของตลาดสีเขียวในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนมเกิดจากการบูรณาการหลายปัจจัยร่วมกันอย่างมีระบบ ตั้งแต่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ การสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย พฤติกรรมผู้บริโภคที่ตระหนักในสุขภาพ และการสร้างกลไกความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนถึงแนวคิดการพัฒนาเชิงบูรณาการที่เน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้ตลาดสีเขียวไม่เพียงเป็นพื้นที่ค้าขาย แต่เป็นพื้นที่แห่งการสร้างสุขภาวะ เศรษฐกิจสีเขียว และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนและสังคมโดยรวม

จากผลการศึกษาการพัฒนาและขับเคลื่อนตลาดสีเขียวอย่างยั่งยืนในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม พบว่าแนวทางที่ได้กำหนดไว้นั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (สยาม อรุณศรีมรกต และยงยุทธ วัชรดุลย์, 2559) และนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวของประเทศไทยที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการสร้างสังคมที่เป็นธรรม โดยการส่งเสริมตลาดสีเขียวในโรงพยาบาลมิได้เป็นเพียงการเปิดพื้นที่จำหน่ายสินค้าเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และภาคประชาชน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมในด้านการบริโภคและการผลิตอย่างรับผิดชอบตามเป้าหมาย SDG ที่ 12 อีกด้วย แนวทางการส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ชุมชนปลอดภัยมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภคในพื้นที่ โดยการคัดเลือกผู้จำหน่ายที่มีมาตรฐานการผลิตตามหลักเกษตรอินทรีย์ เช่น มาตรฐาน Organic Thailand หรือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล (IFOAM) ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสให้แก่ผู้บริโภค ส่งผลให้ตลาดสีเขียวมีภาพลักษณ์ที่ดีและยั่งยืนในระยะยาว ทั้งยังช่วยลดการพึ่งพาสารเคมีทางการเกษตรซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมหลายประการ ในด้านกลไกการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชนท้องถิ่น พบว่าการจัดตั้งคณะทำงานตลาดสีเขียว มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ เพราะช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมกันระหว่างโรงพยาบาล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง การเปิดพื้นที่ให้กลุ่มแม่บ้าน วิสาหกิจชุมชน และเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมยังช่วยสร้างการเรียนรู้ข้ามรุ่น และเพิ่มพลังทางสังคมให้แก่ชุมชนในลักษณะเครือข่ายสีเขียวที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับแนวคิดของ อุไรวรรณ ณะบ้าน (2563) พบว่า ทูทางสังคมที่ชี้ว่าความไว้วางใจและความร่วมมือของชุมชนเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพผู้ประกอบการสีเขียวถือเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนตลาดสีเขียว โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนมได้ดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการผลิตสินค้าปลอดภัย การตลาดออนไลน์ และการออกแบบบรรจุภัณฑ์รักษ์โลก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2565) ที่เน้นการส่งเสริมผู้ประกอบการสีเขียวให้มีความสามารถในการแข่งขันและเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การยกระดับ

มาตรฐานคุณภาพสินค้าให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อม เช่น มอก. ฉลากเขียว หรือ Carbon Footprint Product ไม่เพียงช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถขยายตลาดได้ในระดับประเทศและสากล ในด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ตลาดสีเขียวของโรงพยาบาลฯ ได้ใช้สื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดียเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในวงกว้าง การจัดกิจกรรม Green Market Day เป็นประจำยังมีส่วนช่วยสร้างกระแสการบริโภคอย่างยั่งยืนและการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งซึ่งเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลก ในส่วนของการติดตามและประเมินผล การกำหนดเกณฑ์ชี้วัดความยั่งยืนของตลาดสีเขียวที่ครอบคลุมทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ถือเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินที่ชี้ให้เห็นถึงการลดปริมาณขยะ การเพิ่มสัดส่วนการจำหน่ายสินค้าอินทรีย์ และการสร้างรายได้ที่มั่นคงแก่ชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าตลาดสีเขียวไม่เพียงเป็นกลไกทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร และ สุขภาพที่ยั่งยืนให้กับประชาชน โดยสรุป แนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนตลาดสีเขียวของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนมสามารถเป็นต้นแบบให้กับโรงพยาบาลยุพราชทั่วประเทศได้ เนื่องจากการผสมผสานระหว่างมิติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมอย่างเป็นระบบ อีกทั้งมีการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินงานมีความยั่งยืนยิ่งขึ้นในอนาคต ควรมีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ การสร้างเครือข่ายกับภาคเอกชนในด้านการตลาดสีเขียว และการจัดทำฐานข้อมูลผลการดำเนินงานในรูปแบบดิจิทัล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนเชิงนโยบายต่อไป การขับเคลื่อนตลาดสีเขียวจึงมิใช่เพียงกิจกรรมเสริมของโรงพยาบาล แต่เป็นนวัตกรรมทางสังคมเพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่สามารถขยายผลสู่การสร้างเมืองสีเขียว และประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ นิมิตระกุล มณีรัตน์ ภากรนันท์ สุภาวดี สายสนธิ จารุวรรณ นิธิไพบูลย์ อังคณา ลีรัตนานุกุลศิริ ณิชภัทร พิษุมหุตม์ และ ขวัญชีวา ไตรพิริยะ. กลยุทธ์การตลาดสีเขียวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าชุมชนเพื่อสิ่งแวดล้อมในจังหวัดระยอง. วารสารศิลปการจัดการ, 8(4), 18-40.
- เกษม แก้วสนั่น และเพ็ญศรี ฉิรินัง. (2564). การจัดการองค์กรไปสู่ความสำเร็จ. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 6(4), 88-108.
- กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). แนวทางปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนการจัดการพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน ระยะเวลาที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570). ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอส พี ก๊อปปี้ ปรี้น; กรุงเทพมหานคร.

- ฤดี เสริมชยุต. (2563). กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด สำหรับการท่องเที่ยวชุมชน.วารสารสังคมวิจัยและ พัฒนา. 2(4), 51-61.
- ชญัญญากค์ หล้าแหล่ง วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ และจันทนา แสนสุข. (2559). กลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียวของธุรกิจ ในอุตสาหกรรมการผลิตของไทยกับการทดสอบเชิงประจักษ์ของตัวแปรสาเหตุและผลลัพธ์. วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา, 14(2), 71-86.
- นิตยา เคหะบาล อารยา ลาน้ำเที่ยง และอาทิตย์ บุตดาตวง. (2564). การพัฒนาตลาดนัดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วมของผู้ผลิตและผู้บริโภคกรณีเครือข่ายตลาดสีเขียวกมลลาไสย อำเภอกมลลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 14(2), 70-78.
- มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย (คีนัน). (2560). รายงานการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคภายใต้กิจกรรมเชื่อมโยงและส่งเสริม การยกระดับมาตรฐานของผู้ประกอบการในสาขาเกษตรอินทรีย์. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2568 จาก https://old.sme.go.th/upload/mod_download/download-20210806093140.pdf
- วรพิทย์ มีมาก. (2558). การประเมินผลตลาดนัดสีเขียวในการเสริมสร้างพลังอำนาจของประชาชน กรณีศึกษา จังหวัดสุรินทร์. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18, 161-175.
- สยาม อรุณศรีมรกต และยงยุทธ วัชรดุลย์. (2559). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการของ สหประชาชาติเพื่อโลกอนาคต. วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย, 11(3), 1-7.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2566). แนวทางปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อน การจัดการพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืนระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐).
- อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์. (2558). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาเครือข่ายตลาดสีเขียว. วารสารวิชาการนวัตกรรม สื่อสาร สังคม, 3 (1), 26-37.